

การวิเคราะห์เนื้อหา “วารสารการประมง”

A Content Analysis of “Thai Fisheries Gazette”

วัฒนา คงวัฒนานนท์ (Watana Kongwatananonda)* ดร.ชุตินา สัจจนันท์ (Dr. Chutima Sacchanand)**

ปิบลุศลป์ วัฒนพงษ์ (Piboonsilp Watanapongse)*** มัทนา แสงจินดาวงษ์ (Mathana Sangjindavong) ****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและศึกษาพัฒนาการของเนื้อหา “วารสารการประมง” ประชากรคือ “วารสารการประมง” ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ.2491 ถึงปีที่ 60 ฉบับที่ 6 เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ.2550 จำนวน 294 ฉบับ รวม 2,905 บทความ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เนื้อหา ใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ คำนวณหาสมการเส้นแนวโน้มและหาค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ ผลการวิจัยพบว่า (1) บทความ “วารสารการประมง” ส่วนใหญ่มีจำนวนผู้เขียนบทความ 1 คน ผู้เขียนส่วนใหญ่สังกัดกรมประมง เป็นบทความภาษาไทย รูปแบบบทความวิชาการเรียบเรียง เนื้อหาด้านการเพาะปลูกลงในน้ำ ไม่มีการอ้างอิง บทความที่มีการอ้างอิงมีจำนวนรายการอ้างอิง 1-5 รายการ รายการอ้างอิงส่วนใหญ่เป็นบทความวารสาร (2) “วารสารการประมง” มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ได้แก่ บทความที่มีจำนวนผู้เขียน 2 คน และ 3 คน ผู้เขียนสังกัดกรมประมง บทความภาษาไทย รูปแบบบทความวิจัย เนื้อหาด้านการเพาะปลูกลงในน้ำ มีการอ้างอิงและรายการอ้างอิงประเภทวารสารและหนังสือภาษาอังกฤษ เอกสารวิชาการ หนังสือและวารสารภาษาไทย

ABSTRACT

The objectives of this research were to analyze content of “Thai Fisheries Gazette” and study the development and trends in the content of the gazette based on 294 issues with a total of 2,905 articles published between 1948-2007. A content analysis form was used as the research tool. Quantitative data was analyzed using frequencies, percentage, trend line equation and coefficient of determination. The results showed that: (1) Most contents of “Thai Fisheries Gazette” were articles written by 1 person. Most authors were Fisheries Department officers. Most articles were in Thai language, in scholarly written format, in the aquaculture category, and cited no references. Those with references listed 1-5 items in the form of journal articles. (2) The trend in the content of the gazette was an increase in: the number of articles written by 2 persons and 3 persons, Fisheries Department officer authors, Thai language articles, research articles, , aquaculture category, and referenced articles. There was a trend for an increased number of articles that listed books or journals in English and technical papers, books or journals in Thai as reference sources.

คำสำคัญ : วารสารการประมง การวิเคราะห์เนื้อหา

Key Words : Thai fisheries gazette, Content analysis

* มหบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

**รองศาสตราจารย์ แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*** บรรณารักษ์เชี่ยวชาญระดับ 9 ผู้อำนวยการหอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

**** รองศาสตราจารย์ ภาควิชาผลิตภัณฑ์ประมง คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทนำ

วารสารเป็นแหล่งกลางการสื่อสารความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ผลการค้นคว้าวิจัยและผลงานวิชาการใหม่ๆ โดยเฉพาะในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นักวิทยาศาสตร์นิยมสื่อสารรายงานเรื่องราวทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ผลการค้นคว้าวิจัยและผลงานวิชาการใหม่ๆ ให้นักวิทยาศาสตร์ นักวิชาชีพในสาขาวิชาเดียวกันเพื่อเพิ่มคุณค่าของผลงาน สามารถอภิปรายงานและขยายผลไปสู่สถานศึกษา ค้นคว้าวิจัยและผลงานวิชาการใหม่ๆ หรือนำไปสู่การปฏิบัติผ่านสิ่งพิมพ์ในรูปแบบวารสาร(Burnie, 2007) โดยเฉพาะวารสารวิชาการและกึ่งวิชาการ เพราะมีจุดเด่นคือ ความทันสมัย เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง ได้แก่ นักวิชาการ นักวิจัย หรือ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง

การประมงเป็นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านการเกษตรสาขาหนึ่ง เกี่ยวข้องกับการจัดการและความรู้ความเข้าใจในการประมงซึ่งมีพื้นฐานจากวิชาชีววิทยา นิเวศวิทยา สมุทรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์และการจัดการเพื่อให้ได้ภาพรวมของการประมง ด้านการจับสัตว์น้ำ การเก็บเกี่ยวพืชน้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การเพาะปลูกพืชน้ำ การประกอบผลิตภัณฑ์ประมง การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ การนำความรู้ทางชีววิทยาและนิเวศวิทยาทางน้ำไปใช้ (Duarte, Marbá and Holmer, 2007) การประมงมีความก้าวหน้าและพัฒนาการยาวนานกว่า 3,000 ปี มีการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย ทั้งระดับอนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโทและปริญญาเอกทั่วโลก และมีการจัดทำวารสารด้านการประมงโดยหน่วยงานราชการและเอกชนประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และสาธารณรัฐประชาชนจีน เผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารผลการค้นคว้าวิจัยและผลงานวิชาการใหม่ๆ จำนวนมาก โดยเฉพาะในวารสารการประมงที่เก่าแก่ที่สุดในโลกเป็นวารสารวิชาการชื่อ Transactions of the American Fisheries Society (รายไตรมาส) จัดทำโดยสมาคมการประมงอเมริกัน

(American Fisheries Society, 2008) ตั้งแต่ ค.ศ. 1872 (พ.ศ. 2415)

ในประเทศไทย การสื่อสารความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางด้านการประมงผ่านสิ่งพิมพ์ประเภทวารสาร ในระยะแรกรวมอยู่ในวารสารด้านการเกษตร “น.ส.พ. กสิกร” จัดพิมพ์โดยกรมวิชาการเกษตรเริ่มออกปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2470 มีหม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร เป็นบรรณาธิการ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอข่าวสารทางวิชาการด้านการเกษตรทุกสาขาวิชา เพื่อเป็นสื่อกลางสำหรับผู้สนใจเรื่องการหาเลี้ยงชีพ เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ซักถามและออกความเห็นเรื่องการกสิกรรม ในแต่ละฉบับมีบทความประมาณ 20-22 เรื่อง และหลากหลายตามเนื้อหาและสาระของเรื่องที่น่าสนใจ (กรมวิชาการเกษตร, 2530)

ในส่วนวารสารด้านการประมงในประเทศไทยมีทั้งในรูปวารสารวิชาการมุ่งเน้นกลุ่มนักวิชาการ นักวิชาชีพ และวารสารทั่วไปหรือนิตยสารสำหรับผู้ปฏิบัติงานและชอบขบขันเนื้อหาที่ทั้งครอบคลุมเนื้อหาการประมงโดยรวมซึ่งมีชื่อเรื่องเดียวคือ “วารสารการประมง” จัดทำโดยกรมประมง และเป็นวารสารการประมงฉบับแรก เริ่มออกปีที่ 1 ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2491 มีพัฒนาการการจัดทำทั้งในด้านนโยบายการจัดทำวัตถุประสงค์ กำหนดออก การนำเสนอเนื้อหา วารสารการประมงเป็นแหล่งความรู้ ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการด้านการประมง โดยต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านการประมงจึงเห็นสมควรวิเคราะห์เนื้อหา และศึกษาพัฒนาการของเนื้อหา “วารสารการประมง” อันจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดทำวารสารด้านการประมง การศึกษา ค้นคว้าวิจัยของนักวิจัย นักวิชาการ นักวิชาชีพและอาจารย์และนิสิตนักศึกษาด้านการประมง การบริการสารสนเทศด้านการประมง และการพัฒนาการศึกษาวิจัยและองค์ความรู้ด้านการประมงในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา “วารสารการประมง”
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการของเนื้อหา “วารสารการประมง”

วิธีการวิจัย

การวิเคราะห์เนื้อหา “วารสารการประมง” เป็นการวิจัยเอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหา

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ “วารสารการประมง” ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ.2491 ถึงปีที่ 60 ฉบับที่ 6 เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม พ.ศ.2550 จำนวน 294 ฉบับ รวม 2,905 บทความ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งผ่านการตรวจสอบหาความตรงโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เป็นอาจารย์ที่มีผลงานวิจัยการวิเคราะห์เนื้อหาวารสาร ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประมงจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิตวารสารการประมง ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสารสนเทศศาสตร์สาขาประมง และตรวจสอบความเที่ยงของแบบวิเคราะห์เนื้อหา

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เนื้อหา มาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ MS Excel โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ จัดทำแผนภูมิ คำนวณหาสมการเส้นแนวโน้ม อัตราการเปลี่ยนแปลงจำนวนบทความต่อปี และอธิบายแนวโน้มโดยวิเคราะห์ความชันพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของค่าตัวแปรตามต่อหนึ่งหน่วยของตัวแปรต้น และหาค่าสัมประสิทธิ์ของการตัดสินใจ (Coefficient of Determination) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรต้นด้วยวิธีการของ บันตินาส และ ฟังก์ (Buntinas and Funk, 2005)

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา “วารสารการประมง” มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ด้านผู้เขียนบทความ

ผลการวิจัยนี้พบว่า บทความใน “วารสารการประมง” ส่วนใหญ่มีจำนวนผู้เขียนบทความ 1 คน ผู้เขียนส่วนใหญ่สังกัดกรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ผลิตวารสารการประมง สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าผู้เขียนบทความส่วนใหญ่เป็นผู้เขียนภายในหน่วยงานผู้ผลิต (บุญญา, 2525; วรรณ, 2527; สุกานดา, 2539; อันนิการ์, 2547; เพียงใจ, 2550) ทั้งนี้เพราะ วารสารการประมง ในปีแรกมีวัตถุประสงค์ “เพื่อส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการประมงและสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการกรมการประมง” (กรมประมง, 2491) และต่อมาปรับเปลี่ยนเป็น “เพื่อเผยแพร่ความรู้และส่งเสริมอาชีพการประมง เช่น การจับสัตว์น้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การแปรรูปสัตว์น้ำ การอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ และพัฒนาสังคมเศรษฐกิจการประมง” (กรมประมง, 2550) สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้จัดการวารสารที่พบว่า วารสารการประมงเป็นแหล่งเผยแพร่ผลงานวิจัยของนักวิชาการในกรมประมงและสถาบันอุดมศึกษา (ปกรณ์, 2551) ตลอดจนพัฒนาการการประมงที่มีอย่างต่อเนื่อง และเป็นภารกิจหลักของกรมประมง นอกจากนี้กรมประมงยังเป็นแหล่งรวมนักวิชาการด้านการประมงในตำแหน่งต่างๆ จำนวนมาก เช่น ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการประมง เจ้าหน้าที่ประมง เจ้าหน้าที่งานประมง เป็นต้น

ผลการวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้เขียนสังกัดกรมประมง ส่วนใหญ่สังกัดกองประมงน้ำจืด รองลงมาสังกัดกองบำรุงพันธุ์สัตว์น้ำ สอดคล้องกับพัฒนาการเพาะปลูกในน้ำ เริ่มจากการเพาะเลี้ยงปลา น้ำจืด (Historical Foundation of Canada, 2007; Columbia University Press, 2007; Green, 2007) และพัฒนาการประมงในประเทศไทยเป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติที่ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในบ่อและในนา อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำตามแหล่งน้ำธรรมชาติ ควบคุมการจับสัตว์น้ำจืดตลอดจนจัดตั้งสถานประมงน้ำจืดจำนวนมาก จัดตั้งสถาบันวิจัยประมงน้ำจืดทำให้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยและเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการทำประมงน้ำจืด และการเพาะปลูกในน้ำจืดมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

ผลการวิจัยนี้ยังพบว่า ผู้เขียนในวารสารการประมงอันดอร์ลงมาเป็นผู้เขียนในมหาวิทยาลัยสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เขียนบทความในวารสารการประมงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่ปีที่ 33 (พ.ศ. 2523) เป็นต้นมา สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่สังกัดมหาวิทยาลัย (เบญจภา, 2541; อุดมพร, 2545 ; อันนิการ์ , 2547) และผลการวิจัยนี้ยังพบว่าเป็นผู้เขียนสังกัดคณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทั้งนี้เพราะเป็นศาสตร์ที่ตรงกับวารสารการประมง รวมทั้งพัฒนาการเรียนการสอนประมงในไทยเกิดขึ้นที่มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ และเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่เปิดการเรียนการสอนประมงในระดับคณะ นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่าผู้เขียนสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่สังกัดคณะสัตวแพทยศาสตร์ ทั้งนี้เพราะเกี่ยวข้องกับการประมงในด้านโรคสัตว์น้ำ

2. ด้านภาษาที่ใช้ในบทความ

ผลการวิจัยนี้พบว่า บทความในวารสารการประมงส่วนใหญ่เป็นบทความภาษาไทย และ บทความที่ใช้ภาษาไทยมีมากกว่าบทความที่ใช้ภาษาอังกฤษมาตั้งแต่ปีที่ 1 (พ.ศ. 2491) จนถึงปีที่ 60 (พ.ศ. 2550) บทความที่ใช้ภาษาไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่าบทความที่ใช้ภาษาอังกฤษ สอดคล้องกับผลงานวิจัยที่พบว่าภาษาที่ใช้ในวารสารพัฒนาบริหารศาสตร์ วารสารด้านการเกษตร ด้านวิศวกรรมศาสตร์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและด้านรัฐศาสตร์ สาขาวิชาพืชศาสตร์เป็นภาษาไทยมากที่สุด (บุญทา, 2525; จิราภรณ์, 2539; สายฝน, 2542; สมชาย, 2545; อันนิการ์, 2547 ; พรทิพย์,

2548) ทั้งนี้เป็นเพราะวารสารการประมงเป็นวารสารของหน่วยงานราชการของไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้และผลงานวิจัยทางการประมงกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้อ่านที่เป็นคนไทย จึงมีบทความภาษาไทยเป็นหลัก

3. ด้านรูปแบบของบทความ

ผลการวิจัยนี้พบว่า บทความในวารสารการประมงส่วนใหญ่เป็นบทความวิชาการเรียบเรียงรองลงมาเป็นบทความวิจัย สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าวารสารด้านบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ ด้านกฎหมาย ด้านวิศวกรรมศาสตร์ด้านรัฐศาสตร์และสาขาวิชาพืชศาสตร์เป็นบทความวิชาการมากที่สุด (เบญจภา, 2541; กิตติมา, 2541; สายฝน, 2542; อันนิการ์, 2547 ; พรทิพย์, 2548) แตกต่างจากผลงานวิจัยที่พบว่าวารสารด้านการเกษตร ด้านการพยาบาลและด้านวิศวกรรมศาสตร์เสนอบทความวิจัยมากที่สุด (จิราภรณ์ , 2539; อุดมพร, 2545 ; กนกวรรณ, 2547) และผลงานวิจัยที่พบว่า วารสารวิชาการภาษาไทยด้านวิทยาศาสตร์นำเสนอบทความแปลมากที่สุด (วนิดา, 2528) และผลการวิจัยนี้พบว่า บทความใน “วารสารการประมง” ในช่วงแรกของวารสารมีส่วนหนึ่งเป็นการแปลหนังสือ บทความและการบรรยายของนักวิชาการจากหน่วยงานระดับสากล ส่วนในช่วงหลังเป็นบทความวิจัยมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้พบว่า บทความวิชาการเรียบเรียงมีมากกว่า บทความรูปแบบอื่นมาตั้งแต่ปีที่ 1 (พ.ศ. 2491) จนถึงปีที่ 34 (พ.ศ. 2524) และบทความวิจัยมีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดมาตั้งแต่ปีที่ 34 (พ.ศ. 2524) บทความวิจัยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราสูงที่สุด สอดคล้องกับผลการวิจัยนี้ที่พบว่าผู้เขียนสังกัดมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้นและการวิจัยเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา และอาจารย์สถาบันอุดมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับภารกิจของกรมประมงที่ระบุว่า ศึกษา วิจัย ค้นคว้าและทดลองเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การบำรุงพันธุ์สัตว์น้ำ การรวบรวม

ข้อมูล สถิติ ความรู้เกี่ยวกับการประมง การอนุรักษ์ชล สมบัติ การพัฒนาเครื่องมือและอุปกรณ์การประมง ผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ อุตสาหกรรมสัตว์น้ำ รวมทั้งการสำรวจแหล่งประมง ตลอดจนการส่งเสริมและเผยแพร่การเพาะเลี้ยงในน้ำ การจับสัตว์น้ำ งานอาชีพ การประมงอื่นๆ และการควบคุมกิจการประมงให้ เป็นไปตามกฎหมายและสอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (กรมประมง, 2550) และ วัตถุประสงค์ของวารสารที่มุ่งเน้นเผยแพร่ความรู้และ วารสารเป็นแหล่งนำเสนอผลงานวิจัยของนักวิชาการ ประมงทั้งในกรมประมงและสถาบันอุดมศึกษา (ปกรณ์, 2551) ตลอดจนการพัฒนาสถานีประมงตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-5 มาโดยตลอด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ, 2551) ทำให้เกิดงานวิจัยและทดลอง ด้านการประมงจำนวนมาก ดังนั้นระยะหลังจึงมี บทความวิจัยเพิ่มมากขึ้น

4. ด้านเนื้อหาของบทความ

ผลการวิจัยพบว่า บทความส่วนใหญ่เป็น เนื้อหาด้านการเพาะปลูกลงในน้ำ รองลงมาเป็นการประมง ทัวไป และน้อยที่สุดเป็นการทำประมง สอดคล้องกับ ผลการวิจัย ที่พบว่าเนื้อหาที่พบส่วนใหญ่ใน ทรัพยากรสารสนเทศทางการประมงเป็นเนื้อหา ด้านการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (รุ่งทิวา, 2535) และสอดคล้องกับ ผลงานวิจัย ที่พบว่าวารสารทางการเกษตรเป็นเนื้อหา ด้านสัตวศาสตร์ (ณัฐธา, 2537; จิราภรณ์, 2539; พร ทิพย์, 2548) ทั้งนี้เพราะการเพาะปลูกลงในน้ำส่วนที่เป็น สัตว์น้ำ ใช้เทคนิคการผลิต โภชนาการสัตว์ โรค ศัตรู และการป้องกันรักษา การปรับปรุงสายพันธุ์ เหมือนกับ สาขาวิชาสัตวศาสตร์ ส่วนเนื้อหา ด้านการทำประมงมี น้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำประมงเป็นการ ปฏิบัติมากกว่า ทฤษฎี (Historica Foundation of Canada, 2007; Columbia University Press, 2007; Green, 2007)

ผลการวิจัยพบว่า เนื้อหาของบทความด้าน การเพาะปลูกลงในน้ำมีมากกว่าเนื้อหาของบทความด้าน

อื่นมาตั้งแต่ปีที่ 31 (พ.ศ. 2521) จนถึงปีที่ 60 (พ.ศ. 2550) อย่างเห็นได้ชัด เนื้อหาของบทความด้านการ เพาะปลูกลงในน้ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราสูงที่สุด สอดคล้องกับพัฒนาการของวิทยาศาสตร์การประมง ตามที่กรีน (Green, 2007) กล่าวว่า การเพาะปลูกลงในน้ำ นับว่าเป็นปรากฏการณ์ร่วมสมัย สัตว์น้ำจำนวน 430 ชนิดถูกนำมาเพาะเลี้ยงตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 20 และสัตว์ น้ำจำนวน 106 ชนิดเริ่มเพาะเลี้ยงตั้งแต่ ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ ที่ 4 พ.ศ. 2520-2524 ส่งเสริมให้อุรักษ์ทรัพยากร ประมงและเร่งรัดพัฒนาการประมงน้ำจืดโดยมุ่ง ส่งเสริมการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งให้เพียงพอกับความ ต้องการบริโภคภายในประเทศและการส่งออก ต่างประเทศโดยเฉพาะกุ้งทะเลซึ่งนำมานั้นอีกครึ่งใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 โดยเพิ่มการวิจัยและพัฒนา กุ้งให้เป็นการเพาะเลี้ยงและแปรรูปให้มีคุณภาพ มาตรฐานและความปลอดภัยเพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่ ผู้บริโภคในระยะยาว(สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551)

5. ด้านการอ้างอิง

ด้านการอ้างอิงมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย 3 ประเด็นได้แก่ การอ้างอิง จำนวนรายการอ้างอิง และ จำนวนรายการอ้างอิงรายประเภท

5.1 การอ้างอิง ผลการวิจัยนี้พบว่า บทความส่วนใหญ่ไม่มีการอ้างอิง สอดคล้องกับ ผลการวิจัยที่พบว่าวารสารสังคมศาสตร์ วารสารด้าน บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์พ.ศ. 2530-2539 วารสารด้านกฎหมาย ด้านวิศวกรรมศาสตร์ ด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศและด้านโภชนาการส่วนใหญ่ไม่ ปรากฏแหล่งอ้างอิง (วลัยพร, ชุตติมา และเปรมวัลย์, 2529; เบญจจาภา, 2541; กิตติมา, 2541; สายฝน, 2542; สมชาย, 2545) แตกต่างจากผลการวิจัยที่พบว่า วารสาร ด้านบรรณารักษศาสตร์ พ.ศ. 2512-2527 และด้าน

รัฐศาสตร์ส่วนใหญ่มีแหล่งอ้างอิง (เรวดี, 2529; อันนิการ์, 2547) อย่างไรก็ตามบทความในวารสารการประมงที่มีการอ้างอิงมีจำนวนมากกว่าบทความที่ไม่มีการอ้างอิงมาตั้งแต่ปีที่ 34 (พ.ศ. 2524) จนถึงปีที่ 60 (พ.ศ. 2550) และบทความที่มีการอ้างอิงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะระยะแรกวารสารการประมงนำเสนอบทความถ่ายทอดวิธีปฏิบัติทางการประมงจึงไม่ปรากฏการอ้างอิง แต่ระยะหลังผลการวิจัยนี้พบว่ารูปแบบของบทความเป็นบทความวิจัยมากขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และการอ้างอิงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเขียนบทความวิจัย

5.2 จำนวนรายการอ้างอิง ผลการวิจัยนี้

พบว่า บทความที่มีการอ้างอิงส่วนใหญ่มีจำนวนรายการอ้างอิง 1-5 รายการ รองลงมาเป็นบทความที่มีจำนวนรายการอ้างอิง 6-10 รายการ สอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าวารสารด้านการเกษตรมีจำนวนอ้างอิงท้ายบทความของบทความวิชาการ 1-5 รายการ จำนวนอ้างอิงท้ายบทความของบทความวิจัย 6-10 รายการ (จิราภรณ์, 2539) นอกจากนี้ผลการวิจัยนี้ยังพบว่า บทความที่มีจำนวนรายการอ้างอิง 1-5 รายการมีจำนวนมากกว่าบทความที่มีจำนวนรายการอ้างอิงอื่นมาตั้งแต่ปีที่ 1 (พ.ศ. 2491) จนถึงปีที่ 52 (พ.ศ. 2542) บทความที่มีจำนวนรายการ 6 รายการขึ้นไปแต่ไม่มากกว่า 30 รายการ มีมากขึ้น และบทความที่มีจำนวนรายการอ้างอิงมากกว่า 30 รายการมีไม่ต่อเนื่อง บทความที่มีจำนวนรายการอ้างอิง 11-15 รายการเท่านั้นที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแม้ว่าจะยังไม่ชัดเจน

5.3 ภาษาและประเภทของรายการ

อ้างอิง ผลการวิจัยนี้พบว่า รายการอ้างอิงที่เป็นวารสารภาษาอังกฤษและหนังสือภาษาอังกฤษมีจำนวนมากกว่ารายการอ้างอิงภาษาอื่นมาตั้งแต่ปีที่ 11 (พ.ศ. 2501) จนถึงปีที่ 60 (พ.ศ. 2550) และรายการอ้างอิงที่เป็นวารสารภาษาอังกฤษมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราสูงที่สุด รองลงมาเป็นรายการอ้างอิงที่เป็นหนังสือภาษาอังกฤษ รายการอ้างอิงที่เป็นวารสารภาษาไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ในอัตราน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะพัฒนาการองค์ความรู้ทางการประมงเกิดในต่างประเทศ มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยและจัดทำวารสารด้านการประมงในต่างประเทศจำนวนมากผลิตโดยสถาบันการศึกษา สมาคม องค์การทางวิชาการวิชาชีพ สำนักพิมพ์เพื่อการค้า และมีทั้งที่มีเนื้อหาครอบคลุมการประมงโดยทั่วไปและเฉพาะด้าน เช่น Transactions of the American Fisheries Society, Aquaculture, Aquaculture Economics & Management, Aquacultural Engineering, Aquaculture Nutrition, Aquaculture Research, Diseases of Aquatic Organisms, Fish & Shellfish Immunology, Fish Pathology, Aquatic Biology, Aquatic Microbial Ecology, Ecology of Freshwater Fish, Fish Physiology and Biochemistry, Freshwater Biology, Journal of Applied Ichthyology และ Journal of Fish Biology เป็นต้น โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นแหล่งผลิตและเผยแพร่วารสารมาตั้งแต่ ค.ศ. 1872 (พ.ศ. 2415) (American Fisheries Society, 2008) ขณะที่ในประเทศไทยมีวารสารการประมงโดยตรงฉบับเดียว นอกจากนั้นเป็นวารสารทั่วไปหรือนิตยสาร

ผลการวิจัยนี้พบว่า จำนวนรายการอ้างอิงส่วนใหญ่เป็นบทความวารสาร สอดคล้องกับผลงานวิจัยที่พบว่าแหล่งอ้างอิงที่เป็นบทความวารสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หนังสือ ตำรา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (เพียงใจ, 2550) ทั้งนี้เพราะวารสารเป็นแหล่งกลางการสื่อสารความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ผลการค้นคว้าวิจัยและผลงานวิชาการใหม่ๆ (Burnie, 2007) มีบทบาทและความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความรู้ การศึกษาค้นคว้า และวิจัยเพราะเป็นที่มาของข่าวสารความรู้และสารสนเทศที่ทันสมัย

สรุปผลการวิจัย

วารสารการประมงมีพัฒนาการในด้านการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นวิชาการในรูปแบบบทความวิจัย เขียน โดยนักวิชาการ ใน กรม ประ ม ง และ

สถาบันอุดมศึกษามากขึ้น สอดคล้องกับภารกิจของกรมประมงและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหา “วารสารการประมง” ตั้งแต่พ.ศ.2491จนถึง พ.ศ. 2550 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1.1 ผู้บริหารกรมประมง ใช้เป็นแนวทางพัฒนาการจัดทำวารสารการประมง โดยเฉพาะด้านการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของวารสารการประมง โดยเฉพาะประเภทของวารสารซึ่งจะมีผลถึงรูปแบบของบทความและเนื้อหาที่น่าเสนอ หากวารสารการประมงมุ่งสู่กลุ่มเป้าหมายนักวิชาการ นักวิชาชีพและนักวิจัยบทความในวารสารส่วนใหญ่จะเน้นบทความวิชาการ บทความวิจัยซึ่งไม่สอดคล้องกับกลุ่มผู้อ่านทั่วไปที่เป็นผู้ปฏิบัติ

1.2 นักวิจัย นักวิชาการ นักวิชาชีพ อาจารย์ นิสิตและนักศึกษาด้านการประมงสามารถใช้ผลการศึกษาในครั้งนี้ เป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้าวิจัยในสาขาย่อยทางการประมงที่ยังมีจำนวนน้อย ได้แก่ การอนุรักษ์ทรัพยากรประมง การทำประมงน้ำจืดและชายฝั่งหรือการทำประมงทะเลลึก การเพาะปลูกพืชน้ำเพื่อเป็นอาหารและแหล่งพลังงาน โภชนศาสตร์วิทยาของพืชน้ำ โรค ศัตรูและการป้องกันรักษาพืชน้ำ นิเวศวิทยาน้ำจืด

1.3 นักสารสนเทศ บรรณารักษ์สามารถใช้ผลการวิจัยนี้ เข้าถึงสารสนเทศจากวารสารการประมงและเป็นแนวทางการบริการสารสนเทศด้านการประมง

1.4 สถาบันการศึกษา สถาบันวิชาการวิชาชีพด้านการประมงสามารถใช้ผลการศึกษาในครั้งนี้ เป็นแนวทางสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าวิจัยและสร้างองค์ความรู้ด้านการประมงในประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2.1 วิเคราะห์เนื้อหา “วารสารการประมง” อย่างต่อเนื่อง ทุก 5 ปี

2.2 ประเมินคุณภาพเนื้อหา “วารสารการประมง”

2.3 วิเคราะห์บทความทางด้านการประมงในวารสารและนิตยสารอื่นๆ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัย สุโขทัย ธรรมาธิราช ที่สนับสนุนทุนอุดหนุนในการทำวิทยานิพนธ์ส่วนหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ปัญญาสุชาติ.2547. “การวิเคราะห์วารสารทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ที่ผลิตโดยสถาบันอุดมศึกษา” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- กรมประมง. 2491. “วัตถุประสงค์ของวารสาร” *ข่าวการประมง* 1,1 (มกราคม-มีนาคม): ปกหลัง
- กรมประมง. 2550. “ประวัติความเป็นมาของกรมประมง” ค้นคืนวันที่ 1 ตุลาคม 2550 จาก http://www.fisheries.go.th/dof_thai/Intro/History/history_dof.htm
- กรมประมง. 2550. “วัตถุประสงค์ของวารสาร” *วารสารการประมง* 60,6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม): 483
- กรมวิชาการเกษตร .2530. *น.ส.พ.กสิกร: ฉบับพิเศษครบรอบ 30 ปี* กรุงเทพมหานคร กรมวิชาการเกษตร

- กระทรวงศึกษาธิการ.2549. “ยุทธศาสตร์กระทรวง” ค้น
 ค้นวันที่ 23 กันยายน 2551 จาก
<http://www.moe.go.th/moe/th/profile/index.php?Key=strategy>
- กิตติมา พงษ์วนาสันต์ .2541. “การวิเคราะห์เนื้อหา
 วารสารภาษาไทยทางด้านกฎหมายที่ตีพิมพ์
 พ.ศ. 2536-2539” วิทยานิพนธ์ปริญญา
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์
 บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- จิราภรณ์ ชื่นปรีชา .2539. “การวิเคราะห์
 วารสารวิชาการทางการเกษตรที่พิมพ์
 เผยแพร่โดยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหา
 บัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ณัฐภา รัตนกนกพร .2537. “การผลิตวารสารทางการ
 เกษตรในประเทศไทย” วิทยานิพนธ์
 ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา
 บรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุญญา วิสวไพศาล .2525. “การวิเคราะห์เนื้อหา
 วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์” วิทยานิพนธ์
 ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา
 บรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เบญจภา เจนการ .2541. “การวิเคราะห์เนื้อหา
 วารสารบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ
 ศาสตร์ภาษาไทยระหว่างปี พ.ศ. 2530-
 2539” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
 มหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
 และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปกรณ อุ่นประเสริฐ .2551, 27 ตุลาคม. ผู้จัดการวารสาร
 การประมง สัมภาษณ์โดย วัฒนา คงวัฒนา
 นนท์ มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมราช
 นนทบุรี
- พรทิพย์ สว่างเนตร .2548. “การวิเคราะห์เนื้อหา
 วารสารสาขาวิชาพืชศาสตร์ พ.ศ. 2543-
 2547” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
 มหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์
 และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เพียงใจ ชูช่วยสุวรรณ .2550. “การวิเคราะห์วารสาร
 ภาษาไทยด้านโภชนาการ พ.ศ. 2542-2547”
 วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศ
 ศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง
- รุ่งทิวา ศรีณยพิพัฒน์ .2535. “การผลิตทรัพยากร
 สารนิเทศทางการประมงในประเทศไทย”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหา
 บัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เรวดี เรื่องประพันธ์ .2529. “การวิเคราะห์เนื้อหา
 บทความในวารสารทางบรรณารักษศาสตร์
 ของไทยที่จัดพิมพ์เผยแพร่ใน พ.ศ. 2512-
 2527” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร
 มหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์
 บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วนิดา วิศาลรัถย์กิจ .2528. “สถานภาพของ
 วารสารวิชาการภาษาไทยทางด้าน
 วิทยาศาสตร์” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษร
 ศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา
 บรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วัลย์พร เหมระชตะ ชูติมา สัจจานันท์และเปรมวัลย์
 วาริธร .2530. “วารสารสังคมศาสตร์ไทย:
 การวิเคราะห์และบรรณนิทัศน์” วารสาร
 วิทยบริการ 9, 2 (ธันวาคม): 49-57

- วรรณนา โดพิบูลย์พงษ์ .2527. “การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารธรรมศาสตร์” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมชาย ทับยาง .2545. “การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารภาษาไทยทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างปี พ.ศ. 2540-2543” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สายฝน บุญชา .2542. “การวิเคราะห์วารสารวิศวกรรมศาสตร์ ระหว่าง พ.ศ. 2538-2540” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุกานดา แซ่ตั้ง .2539. “การวิเคราะห์วารสารธุรกิจภาษาไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร มหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ .2551. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” ค้นคืนวันที่ 27 พฤศจิกายน 2551 จาก <http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=62>
- อรรณิการ์ บุปผา .2547. “การวิเคราะห์เนื้อหาวารสารทางด้านรัฐศาสตร์ ที่ตีพิมพ์ระหว่างปี 2536-2545” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อุดมพร กีฬาโรจน์ .2545. “การวิเคราะห์วารสารทางการแพทย์ไทย ระหว่าง พ.ศ. 2542-2543” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- American Fisheries Society. 2008. “AFS Online Journals – Journal” Retrieved on September 24, 2008, from <http://afs.allenpress.com/perlserv/?request=get-archive>
- Buntinas, Martin and Funk, Gerald M. .2005. *Statistics for the science*. Singapore: Thomson Learning.
- Burnie, David. 2007. “Science” Microsoft Encarta Online Encyclopedia 2007 Retrieved on October 1, 2007, from <http://encarta.msn.com>
- Columbia University Press. 2007. “AQUACULTURE”, The Columbia Encyclopedia, Sixth Edition 2007 Retrieved on October 1, 2007, from <http://www.encyclopedia.com/doc/1E1-aquacult.html>
- Duarte, Carlos M; Marbá, Nùria and Holmer, Marianne. 2007. “Rapid Domestication of Marine Species” *Science* 316, 5823, pp 382–383.
- Green, Bartholomew W. 2007. “Aquaculture” Microsoft Encarta Online Encyclopedia 2007 Retrieved on October 1, 2007, from <http://encarta.msn.com>
- Historica Foundation of Canada. 2007. “Origins of Aquaculture” The Canadian Encyclopedia Retrieved on October 1, 2007, from <http://www.thecanadianencyclopedia.com/index.cfm?PgNm=TCE&Params=A1SEC816104>